

ZAŠTO SRBIJA UVOZI PROIZVODE KOJE MOŽE SAMA DA PRAVI?

Ako kaniš pobediti ne smiješ izgubiti!

Svedoci smo da je pandemija počela da okreće svet u drugom smeru, odnosno da se mnoge zemlje okreću sebi. Ukoliko želimo da priliku koja nam se stvorila usled ove globalne krize iskoristimo na najbolji način, potrebno je da svi akteri na tržištu počnu da deluju u pravcu lokalizacije privrede.

Piše: Marko Marković*

“Tako izgubi dobitak, taj dobija gubitak.” Čuveni strip Maksa Bunkera i Magnusa „Alan Ford” važi za najbolji satirični strip svih vremena. Poznat je po britkom humoru, oštroj društvenoj kritici i fenomenalnim pričama, koje sam obožavao da čitam. Dijalozi iz ovog stripa, iako napisani da budu zabavni, jako često kriju poruku koja u stilu pop kulture tera na razmišljanje. I ovaj citat koji ispisani na majici nosi čuveni Grunf, u sebi krije temu o kojoj sam rešio da pišem u ovom tekstu.

Svesni smo, nadam se napokon, da Kovid-19 kriza nije incident i da sve što nam se dešava u poslednjih godinu dana nije malo duža oluja koja će na kraju da prođe. Potpuno smo promenili način ži-

vota i rada, kompanije su morale da se prilagode novoj situaciji, a ekonomija se nalazi pred velikim izazovima koji će trajati, sada je to već potpuno jasno, više godina ispred nas.

Iako je vakcinacija kao jedini pravi izlaz iz krize započela u mnogim zemljama, vidljivo je da je dinamika kojom se taj proces sprovodi jednostavno suviše spora da zaustavi ovaj cunami koji sada, nakon godinu dana, izgleda samo dobija na snazi. Ako na to dodamo još i jak antivakcerski lobi, kako se to danas popularno naziva, i njihov veliki uticaj koji se prenosi u najvećoj meri kroz jedan od najmoćnijih komunikacionih kanala – društvene mreže, jasno je da će nas ova kriza, a zatim i njene posledice mučiti još najmanje nekoliko godina.

Pola meni – pola meni

A kriza je promenila mnogo toga. Ovdje ćemo da se osvrnemo samo na jedan, mada po meni najvažniji element, a to je polako ali sigurno zaustavljanje globalizacije i filozofije rasta po svaku cenu. Lokalizacija, kao jedan od uslova održivog razvoja i dugoročne stabilnosti, ukoliko već nije, sigurno će biti na stolu svih korporacija i ekonomija na svetu. Da li će se svetske korporacije i moćne ekonomije lako odreći svog daljeg rasta, a time i globalizacije kao procesa u ekonomiji? Sigurno da neće i sigurno da će svaka od tih kompanija, a posledično i ekonomija, pokušati sve da se vrati u iste tokove, ali u ovom trenutku to ne zavisi samo od njih.

Ako pogledamo kako je pandemija uticala na, recimo, lance snabdevanja, jasno je kao dan da će mnoge kompanije prebaciti svoje fabrike iz Kine, Indije, Vijetnama i drugih zemalja koje su otvarale prostor za jeftiniju proizvodnju i veći profit. Ukoliko želite danas da uvezete nešto, na primer, iz Kine, cena prevoza, pod uslovom da uspete da „ubacite” svojom robu na brod, je povećana minimalno tri puta u odnosu na cenu pre pandemije.

Rokovi isporuke su produženi, a mnoga roba je nedostupna, obzirom na to da države sada najpre obebeđuju svoje potrebe pa tek onda izvoze. Dobar primer su bila medicinska sredstva i sredstva za zaštitu koja su, uz poskupljenje od nekoliko puta, često bila nedostupna na slobodnom tržištu. Daću vam još nekoliko primera: građevinski materijal je poskupeo dva puta jer ga jednostavno nema dovoljno, poluproizvodi od aluminijuma i do tri puta, cene građevinskog gvožđa za sada 50 odsto, a poskupeli su sa tendencijom daljeg rasta i šećer, ulje, brašno.

I sve to je potpuno logično. Dobar deo kompanija radi smanjenim kapacitetom, što zbog „zaključavanja”, što zbog velikog broja zaraženih, pa je jasno da u većini slučajeva domaća potrošnja ima prednost. U trenutku pisanja ovog teksta se pojavila i vest da će Evropska unija da zabrani izvoz vakcina van svoje teritorije, što pored moralnih otvara i mnoge druge dileme koje idu u korist tezi da se svet okreće u drugom smeru, odnosno da se mnoge zemlje okreću sebi. Ako na to doda-

mo gorepomenute probleme sa transportom, sve se otvara kao na dlanu: ključ je u lokalizaciji.

Izvoznik malina uvozi maline

Jugoslavija je početkom 1980. godine bila država sa ubedljivo najvećom vrednošću BDP-a među balkanskim zemljama. Prema podacima Svetske banke, MMF-a i drugih međunarodnih finansijskih institucija, u tom trenutku bivša SFRJ imala je privredu vrednu više od 70 milijardi dolara, prenosi Blic. Sledeće na Balkanu bile su Grčka, sa nešto manje od 57 milijardi, pa Rumunija sa 46 milijardi dolara bruto društvenog proizvoda. Daleko iza, na četvrtom mestu našla se Bugarska, sa 19,8 milijardi dolara. Danas, četrdeset godina kasnije, situacija je značajno drugačija.

Nakon raspada Jugoslavije i perioda ratova, Srbija i dalje kaska za razvijenijim evropskim zemljama, ali

i zemljama bivše Jugoslavije koje su se priključile EU. Iako je nesporno da je Srbija u prethodnoj godini ostvarila privredni rast i najmanji pad BDP-a, ukoliko želimo da priliku koja nam se stvorila usled ove globalne krize iskoristimo na najbolji način, potrebno je da svi akteri na tržištu počnu da deluju u pravcu lokalizacije privrede.

Zvuči čudno da se kriza koja nas je zadesila posmatra kao prilika, ali ona to i definitivno jeste. Početkom krize mnoge zemlje su iskusile velike probleme u snabdevanju, naročito u snabdevanju medicinskim materijalima i hranom. Srbija je, uprkos tome što je i sama iskusila problem u snabdevanju medicinskom opremom i to najviše zbog uvozne orijentisane privrede, hranu imala i za izvoz, iako je i u tom segmentu na žalost delimično bila orijentisana ka uvozu.

Statistika uvoza proizvoda umnogome može da pokaže šta je to što može da podigne lokalnu ekono-

miju i to u dva pravca: namirenje lokalne potrošnje i izvoz, naročito u zemlje EU i CEFTA koje čine preko 85 odsto ukupnog izvoza Srbije. I evo opet nekoliko primera: Srbija u ovom trenutku uvozi, pored naravno najvećih kategorija kao što su nafta, gas, automobili i mašine, i proizvode kao što su krompir, beli luk, juneće i svinjsko meso, jabeke, razno drugo voće, pa čak i maline kao tradicionalni izvozni proizvod. Da ne ulazimo ovdje u „komplikovanije” proizvode koje uvozimo a možemo da proizvedemo lokalno.

Trgovinski deficit Srbije je smanjen na 320,8 miliona dolara u januaru ove godine u odnosu na 512,3 miliona koliko je iznosio u januaru 2020. godine, jer je izvoz porastao za 9,8 odsto dok je uvoz pao za 2,2 odsto. Nadamo se da je ovo dobar pokazatelj gde smo krenuli, ali potrebno je još mnogo ulaganja, stimulacije i pomoći srpskim privrednicima da se okrene lokalnoj proizvodnji umesto uvozu.